

John Boekhout

Verantwoord
BIJBEL
gebruik

4e herziene en uitgebreide druk

met extra hoofdstuk over "Oog om oog"

Buijten & Schipperheijn Motief - Amsterdam

Eerste druk 1998
Tweede druk 2000
Derde druk 2006
Vierde, herziene en uitgebreide druk 2012

© 1998 J.D. Boekhout, Veenendaal

ISBN 978-90-5881-675-7

Grafische vormgeving: Theresia Koelewijn
Illustraties: Het Atelier

Inhoud

Inleiding	7
I Enkele uitgangspunten en achtergronden	11
1 Barrières bij het bijbellezen	12
2 Gods Woord als mensenwoorden	23
3 De Bijbel als bibliotheek	35
4 Over kamelen en perkamenten	47
5 Panorama van Palestina	58
6 Genesis tot Openbaring in vogelvlucht	70
7 De aanpak in een notendop	81
II Het lezen van de tekst	89
8 Blinddoeken af	90
9 Dramatisering en visualisatie	103
10 Gebruik vragen als schijnwerpers	113
• <i>De student, de vis en Agassiz</i>	125
11 Bouwstenen van een boek	129
12 Bewust op zoek naar de opbouw	141
13 De bomen en het bos	154
III Het uitlegen van de tekst	169
14 Valkuilen in interpretatie	170
15 Terug naar het oorspronkelijke	187
• <i>Avonturen van Sherlock Holmes</i>	198
16 En dit zoeken wij op!	200
IV De relevantie van de tekst	221
17 Het belang van de toepassing	222
18 Waarheid in werkkleding	237
19 Visie op heiliging	253
20 De puzzel compleet	266
V Enkele toegespitste thema's	280
21 Bijbelse poëzie	282
22 Uit de diepte roep ik...	290
23 Wijsheid	297
24 Oog om Oog	303
25 Openbaring in ontwikkeling	314
26 Het spreken van Gods Geest	329

Bijlagen

A Eenvoudig panorama van bijbelse leerstellingen	339
B Bijbelrooster	354
C Kaarten	356
Verantwoord Bijbelgebruik in Afrika	363
Cursus Verantwoord Bijbegebruik	365

Bij de vierde, uitgebreide en herziene druk

Dit boek wordt door velen in groepsverband als studieboek gebruikt. Wilt u aan een groep deelnemen of zelf een cursus organiseren, geef dit dan aan per brief of email gericht aan

- Stichting Impact, Nachtegaallaan 28, 2665 EH Bleiswijk (l.wulffraat@inter.nl.net);
- de uitgever, t.a.v. de auteur, Postbus 22708, 1100 DE Amsterdam Zuidoost;
- de auteur via email: boekhout@apollos.nl.

Inleiding

Geen boek ter wereld is zoveel verkocht en gelezen als de Bijbel. Door de eeuwen heen is de invloed van dit boek op individu en samenleving gigantisch geweest. Menigeen vandaag heeft op beslissende momenten in zijn leven zijn keuzes of gedrag laten bepalen door richtlijnen die aan de Bijbel ontleend zijn. Het brandpunt van Gods spreken vind je in de Bijbel.

Juist vanwege het enorme gezag dat de Bijbel uitoefent, is een boek over ons bijbelgebruik op zijn plaats. Er zijn in het Nederlands gedurende de afgelopen decennia verschillende boeken verschenen, die schriftvisie en schriftgebruik theoretisch aan de orde stelden. Dit boek gaat over beide. Het stelt allereerst onze schriftvisie theoretisch aan de orde, zij het beknopter en eenvoudiger dan de boeken die over de theorie handelen. De geboden beschouwing over onze schriftvisie geeft een fundament voor de praktische aanpak van schriftgebruik.

Naast de theoretische boeken zijn er ook diverse praktische boekjes verschenen. Die handelen veelal over persoonlijk gebruik en bijbelgebruik in bijbelgesprekskringen. 'Verantwoord bijbelgebruik' neemt onder het laatste type boeken een unieke plaats in. De aanpak van het bijbellezen die wordt aangeboden is diepgaander dan in de praktische boekjes het geval is. Veertien jaar na de eerste druk is duidelijk dat het boek voor menigeen zelfs dient als handboek bij de preekvoorbereiding.

De herzieningen bij deze vierde druk houden rekening met zowel de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) als de Herziene Statenvertaling (HSV). Verduidelijkingen zijn gemaakt bij alinea's die vragen oproepen. Verder zijn twee nieuwe hoofdstukken (24 en 25) toegevoegd, die de methode toepassen op de wetsliteratuur in de Bijbel.

Verantwoord bijbelgebruik

Enkele opmerkingen over de titel van dit boek zijn in een inleiding op hun plaats. Dit boek wil allereerst verantwoording afleggen van één bepaalde manier van bijbellezen. De Bijbel wordt gezien als het onfeilbare Woord van God, geïnspireerd door Gods Geest. Tegelijkertijd wordt niets afgedaan aan de menselijke factoren die een rol spelen, zowel bij het ontstaan als bij het verstaan van de Bijbel. De doorvertaling van de bijbelse boodschap naar vandaag moet recht doen aan hetgeen de bijbelschrijvers voor ogen hadden toen zij in hun tijd en cultuur schreven.

In dit boek wordt verantwoording afgelegd van de manier waarop deze schriftvisie leidt tot een bijbelgetrouwe benadering van de Schrift. Dit gebeurt met

vele, praktische voorbeelden. In de eerste hoofdstukken worden de uitgangspunten en achtergronden besproken die de basis vormen voor de rest van het boek. Het leeuwendeel van dit boek beslaat het stap voor stap bespreken van bijbelgebruik-in-de-praktijk. Achtereenvolgens komen 'lezen', 'uitleggen' en 'toepassen' aan de orde, steeds geïllustreerd vanuit vele bijbelpassages.

'Verantwoord bijbelgebruik' is een pretentieuze titel. Het is echter niet de bedoeling om in dit boek dé verantwoorde benadering van de Bijbel te presenteren. Dit zal tijdens het lezen wel duidelijk worden. Laat ik u verzekeren dat ik steeds bezig ben de kunst van bijbellezen verder te ontwikkelen. Dit gebeurt met de pijnlijke ervaring van veel vallen en opstaan. Veel voorbeelden komen dan ook voort uit zulke persoonlijke ervaringen.

Het kan zo zijn dat de titel bij sommigen wat 'medicinaal' overkomt. Alsof de in dit boek geboden benadering ongezond bijbelgebruik gezond kan maken. Onder hen die zichzelf aanduiden als 'bijbelgetrouw', zijn er weinigen die de Bijbel zien als mechanisch gedictieerd door Gods Geest. De eigen trekken van de toenmalige literaire, culturele en de historische context vallen volgens hen niet buiten de inspiratie. Toch wordt daar in het dagelijks bijbelgebruik niet altijd rekening mee gehouden. Het is daarom inderdaad de bedoeling dat dit bijbelgebruik waar nodig gecorrigeerd wordt. Het komt bijvoorbeeld voor dat bijbelteksten uit hun context getrokken worden. Ook al denkt men Gods Woord te citeren, toch doet men daarbij de boodschap geweld aan. Voor deze en andere vormen van bijbelmisbruik is de aangeboden methode als medicijn bedoeld.

Ten slotte moet opgemerkt worden dat dit boek zich wil lenen voor het gesprek met hen die nogal sceptisch staan tegenover het bijbelgebruik van hen die zich bijbelgetrouw noemen. 'Bijbelgetrouw' is voor hen identiek aan het uit zijn verband rukken van teksten en te pas (en vaak te onpas) citeren om een eigen mening kracht bij te zetten. Scheldwoorden als 'fundamentalistisch' en 'biblicistisch' worden dan in de mond genomen en men schudt het hoofd over zoveel onkunde. Dit boek wil een duidelijke verantwoording afleggen van bijbelgetrouw bijbelgebruik, die zeker niet aan de stigma's biblicistisch en fundamentalistisch beantwoordt.

Hoe dit boek te gebruiken

Dit boek is zo geschreven dat het als leesboek maar ook als een studieboek gebruikt kan worden. In sectie I is het vrij eenvoudig om het aangeboden materiaal achter elkaar door te lezen. U kunt dan altijd, indien u dit wilt, bij tweede lezing bijbelteksten opzoeken of oefeningen maken.

Ook bij sectie II, III en IV kan alles in één adem doorgelezen worden. De tekst wordt hier echter vaker onderbroken door suggesties waarmee u de behandelde stof wat zou kunnen oefenen. Zodra dit een oefening uit het boek Ruth betreft, vindt u verderop een uitwerking. Daarom raden wij u aan om bij het doorlezen

van een heel hoofdstuk die antwoordsecties van Ruth gerust over te slaan. U kunt dan later door het boek heengaan als studieboek. Die beantwoording kan dan doorgenomen worden als feedback op uw eigen werk, zodat u uw eigen werk kunt vergelijken met onze suggesties.

In secties II, III en IV zijn alle andere oefeningen dan die uit het boek Ruth als extra oefen- en studietips bedoeld. Net als bij het leren koken of het leren werken met een computer ligt het belangrijkste moment in het aan-de-slag gaan. Deze studie- en oefentips zullen het gebruik van dit boek verrijken. Zij zijn niet bedoeld om u professional te maken. Zij zijn voor ieder die de Bijbel leest. Een vergelijking met het leren bespelen van de piano kan dit illustreren. Virtuositeit achter de piano ontstaat niet zonder oefening. Zoals het wel gezegd wordt: inspiratie is voor 90% transpiratie. Het bijwonen van een pianoconcert werkt enorm motiverend voor hen die pianoles nemen. Weinigen menen echter dat hun pianolessen hen tot hetzelfde niveau moeten brengen. Veel pianisten spelen alleen voor zichzelf. Daarbij gebruiken zij pianoboeken die voor hun doeleinden geschreven zijn. Dit boek is met name bedoeld voor de gewone bijbellezer die zijn of haar eigen bijbelgebruik wil ontwikkelen.

Sectie V bevat enkele losse thema's voor verdere verdieping. De hoofdstukken daarin bouwen voort op de gepresenteerde aanpak van bijbelgebruik terwijl met name thema's uit het Oude Testament nader worden uitgewerkt. De thema's zijn gekozen, omdat ze in nauw verband staan met de in sectie I gepresenteerde schriftvisie.

Hier en daar zijn door het hele boek stukken tekst in kleine lettertjes gedrukt. Die zijn bedoeld voor hen die wat dieper op de dingen willen ingaan. Er is veel meer te zeggen over een bepaald onderwerp dan de leesbaarheid toelaat. Een enkele keer willen wij u die informatie niet onthouden. Slaat u die kleine lettertjes echter gerust over. U mist niets voor de opbouw van het verhaal. Ze geven soms meer achtergrondinformatie, soms een diepere beschouwing en soms eenvoudig meer onderbouwing. Het is belangrijker om de grote lijn vast te houden dan deze uitwijdingen te lezen. Heeft u echter grote theoretische interesse, dan verdienen de kleine lettertjes wel uw aandacht. De eindnoten aan het einde van elk hoofdstuk hebben diezelfde functie. Daarin staan zaken vermeld voor wie de nieuwsgierigheid gewekt is en tips wil hebben hoe zaken verder te kunnen napluizen.

Mocht u als gemeente aan de hand van dit boek een tien avonden durende cursus organiseren? Dat kan! Mocht u feedback willen ontvangen op de oefeningen die u zelfstandig hebt gemaakt, dat kan ook. Dan kunt u zich inschrijven voor begeleiding. Informatie over hoe dit alles precies in zijn werk gaat en welke kosten daaraan verbonden zijn, kunt u ontvangen door een briefje te schrijven naar Stichting Impact, Nachttegaallaan 28, 2665 EH Bleiswijk, of Buijten & Schipperheijn Motief, t.a.v. J.D. Boekhout, Postbus 22708, 1100 DE Amsterdam Zuidoost.

Teamwork

Het is een vreugde om de aanpak van lezen, uitleggen en toepassen nu in boekvorm te presenteren. Sinds 1985 heb ik deze benadering aan kerkleiders in Oost-Europa mogen onderwijzen. Beter gezegd: jarenlang heb ik samen met hen geleerd ons persoonlijk en kerkelijk bijbelgebruik systematisch te doordenken. Gaandeweg ontstond er een training waaraan ook in andere Oost-Europese landen grote behoefte bleek te bestaan. De training verbeterde zich steeds en vermenigvuldigde zich. De voorbeelden van eerdere cursisten werden oefeningen voor de daaropvolgende cursisten. Het enthousiasme was groot en al spoedig werd de training doorgegeven door hen die eerst zelf cursist waren.

Het leuke was dat de gesloten grenzen er debet aan waren dat die trainingen zonder handboeken plaatsvonden. Het bleek dat de aanpak zonder tekstboeken goed overdraagbaar was. Toen het IJzeren Gordijn viel en de grenzen opengingen, kwamen er veel boeken Oost-Europa binnen. De geestelijke boeken daaronder hebben een enorme leeshonger kunnen stillen. Het was echter interessant om te merken dat men de trainingen in bijbelgebruik net zo goed zonder als met deze nieuwe boeken kon verzorgen. Het succes van de aanpak zat niet in de beschrijving, maar in de oefening ervan.

Diverse leiders uit kerk en gemeente vroegen mij tussen de reizen oostwaarts door in Nederland dezelfde training te geven. Na enkele jaren 'Verantwoord bijbelgebruik' als cursus te hebben gegeven, werd één vraag steeds vaker gesteld. Men wilde de aanpak op papier beschreven hebben. Na veel uitstel, kwam toen in de zomer van 1993 toch een eerste kladversie in omloop. Deze is ondertussen in vele cursussen gebruikt, zowel in Nederland, België als Suriname. In 1995 bleek de uitgever reeds bereid om dit manuscript in boekvorm te laten verschijnen. Het heeft toen nog drie jaar geduurd om voldoende tijd te vinden om aan het definitieve manuscript te werken. Het geven van cursussen kreeg steeds de voorrang boven het schrijven van het boek. Alle reacties, commentaar en tips van de cursisten, die ik mondeling en schriftelijk in deze vijf jaar heb mogen ontvangen, hebben het afronden van het schrijven echter enorm geholpen.

Ik moet zeggen dat het zonder de stimulans van familie en vrienden niet zover gekomen was. De voortdurende belangstelling van mijn ouders, het enthousiasme van Orlando Bottenbley en de ondersteuning van mijn vrouw Yvonne heb ik bij het schrijven en herschrijven hard nodig gehad. Met name Pieter Klomp en Bert Brouwer, Dirk Kuik en Wim Evers wil ik danken voor hun belangeloze en opbouwende kritiek op de tekst van het manuscript-in-wording. Ook Eddy Busse voor al het kopieerwerk. Last but not least, wil ik Howard Hendriks danken. Zijn voorbeeld van 'methodical Bible study' plantte bij mij het zaad, waaruit al de trainingen en nu ook dit boek zijn ontsproten.

Ik hoop dat de aanpak van dit boek velen mag helpen voldoening te vinden in hun eigen bijbelgebruik.

John Boekhout

***T* Enkele uitgangspunten en achtergronden**

1 Barrières bij het bijbellezen

Sommige predikanten trekken volle kerken, waar ze ook staan. Als je de mensen zou vragen waarom zij graag komen luisteren, dan blijkt hoe belangrijk het is dat een predikant kan boeien. Wat maakt een preek boeiend? Een goede woordkeus? Doorleefde voorbeelden? Deze zaken zijn van belang, maar niet belangrijker dan de inhoud. De inhoud maakt een preek boeiend, meer dan wat ook. Met name als je diepe honger naar God gestild wordt, ga je graag naar de kerk. Als je weet dat echte vragen en problemen die je hebt aan de orde komen op zondagochtend, dan is het geen punt om zondagmorgen niet uit te slapen.

Precies hetzelfde geldt voor doordeweekse bijbelbesprekingen. Als je merkt dat de Bijbel daar voor je gaat leven, dan bedenk je je geen twee keer om een avond vrij te houden voor de wekelijkse bijbelkring. Telkens als je merkt hoe relevant de Bijbel is, groeit je verlangen naar méér kennis van dit boek. Als de kringleden bemerken dat er aandacht is voor persoonlijke behoeften, dan begint de sfeer in de kring te bloeien. Als bovendien blijkt dat er antwoorden op levensvragen in Gods Woord ontdekt kunnen worden, beginnen mensen zich goed op zo'n avond voor te bereiden. Men stopt dan graag een extra uurtje in persoonlijke bijbelstudie.

Het is heerlijk om erediensten en bijbelkringen te bezoeken waar op de een of andere manier met het gezag van God over alledaagse dingen gesproken wordt. Dit gezag van God klinkt als Gods Woord echt voor je opengaat. Dit oude boek is geïnspireerd door God en daardoor uiterst relevant voor vandaag. Er staat toch: gij zijt '...vertrouwd met de heilige Schrift... Alles wat hierin staat, is door God geïnspireerd en bruikbaar voor het onderrichten van de waarheid, het weerleggen van dwalingen, het herstellen van fouten en voor de opvoeding tot een rechtschapen leven. Zo zal de man die God dient, berekend zijn voor zijn taak en toegerust voor elk goed werk' (2 Tim. 3:15-17, Groot Nieuws voor U).

Eén zaak overtreft de deelname aan erediensten of gesprekskringen waar Gods Woord centraal staat. *Onze eigen omgang met Gods Woord*. Het is fijn in staat te zijn *zelfstandig* te ontdekken in de Bijbel wat sommige sprekers verkondigen! Het geeft grote voldoening om *zelfstandig* raad te weten met die bijbelgedeelten, die soms vragen oproepen! Het is een voorrecht om *zelfstandig* in de Bijbel hulp te kunnen vinden bij persoonlijke problemen!

Persoonlijke barrières

Het blijkt echter dat juist dit zelfstandige lezen en werken met de Bijbel moeilijker is dan het gezamenlijke. Waar ligt dit nu aan? Honger naar God en honger naar Gods Woord zijn toch volledig aan elkaar gekoppeld? Beide verlangens blijken zelfs bij de meest trouwe gelovige geen constante eigenschappen. Er is geen gelovige ziel die niet eerlijk zal toegeven dat hij soms (vaak) geen zin heeft in bijbellezen. Sommige gelovigen die met regelmaat in de Bijbel lezen, laten dit boek op vakantie toch liever thuis. Op vakantie wil je niets *moeten*. En thuis zeggen weer anderen tegen zichzelf dat zij het vaak *te druk* hebben.

Als wij als mensen naar Gods beeld geschapen zijn, dan is het wezenlijk voor ons om op God gericht te zijn. Zij die hun Schepper niet persoonlijk (er)kennen, zijn dit helemaal kwijt. Wat is er toch veel fout gegaan met de zondeval! Zelfs al is er een vaag godsbesef, zelden heeft dat bijbellezen tot gevolg. Na de bekering komt dit verlangen naar God weer terug. Ook wordt dit gekoppeld aan het lezen van de Bijbel als Gods Woord. Het blijkt echter dat dit verlangen nog allerlei ups en downs kent.

Enthousiast spreken over bijbellezen roept bij sommigen weerstand op. Diep in hun hart vinden zij bijbellezen niet echt fijn, maar zij doen dit omdat het zo hoort. Op zich is het dan begrijpelijk dat regelmaat in het bijbellezen op vakantie plotseling gestaakt wordt. Het is eigenlijk bijzonder jammer dat voor sommige mensen het geloof geen zaak van vreugde is, maar eerder van gewoonte.

Anderen herkennen zich hierin niet. Toch gaat het ook voor hen op dat zij niet echt genieten van het bijbellezen. Je hoort wel van mensen die het voorrecht hadden van buitenkerkelijke huize plotseling tot bekering te komen. Bij mijn vrouw is dit zo gebeurd. De eerste jaren na haar bekering verslond zij de Bijbel

meermaals van kافت tot kافت. Toen volgden de jaren dat zij het bijbellezen begon te verwaarlozen. Hoe gemakkelijk gebeurt dit niet. Ik heb het bij velen zien gebeuren. Het verlangen van de eerste liefde lijdt schipbreuk en berooft hen voor enige tijd van iets heel dierbaars. Het vraagt vaak een nieuwe overgave om die eerste liefde terug te krijgen. Zo plotseling als haar bekering plaats greep, zo geleidelijk was het proces waarin mijn vrouw haar eerste liefde voor God terugvond.

Ook onder predikanten komt dit verliezen van de eerste liefde niet zelden voor. De Bijbel wordt gelezen in verband met preken of studies die moeten worden voorbereid. Het persoonlijk bijbellezen wordt echter verwaarloosd. Een collega-theoloog zei eens heel eerlijk tegen mij: 'Ik geniet eigenlijk alleen van de Bijbel als ik het moet doorgeven aan anderen. Ik ben verder zo druk, dat de rust gewoon ontbreekt om voor mijzelf met Gods Woord bezig te zijn.'

Als wij proberen persoonlijke barrières bij bijbelgebruik onder gelovigen te bespreken, dan moeten wij daarbij terug naar de zondeval. Het effect dat de zonde op ons bijbellezen heeft, is groot. Het gaat niet zozeer om concrete daden van zonde, maar de zonde als macht die over ons heerst. Wij weten allemaal dat er door de zondeval iets fundamenteel is scheefgegroeid in de omgang tussen God en mens. Als iemands ogen door Gods Geest geopend worden, dan begint het proces om God weer te leren kennen. In dit proces is de zondemacht echter nog steeds een niet te ontkennen invloed. Er is 'niemand, die God ernstig zoekt' zegt Paulus in Romeinen 3 vers 11. Dit vers beschrijft niet alleen ongelovigen, maar ook mensen die geloven. Bij allen is het geschapen verlangen naar God en naar zijn Woord door de zondeval besmeurd.

Er is maar één weg terug naar herstel van dit natuurlijke verlangen. Hoe meer wij oog krijgen voor de liefde van God voor ons, des te groter wordt ons verlangen om deze liefde te beantwoorden. Als wij dit vertalen naar bijbellezen, dan betekent dit eenvoudig het volgende. Hoe meer wij in de Bijbel Gods liefde ontdekken, hoe meer wij verlangen om dit boek vaker en beter te lezen. Bij de pas-bekeerde is die liefde de reden waarom de Bijbel aanvankelijk zo verslonden wordt. Als ons zicht op die liefde voor een tijd wegeeft, moeten wij het bijbellezen echter niet laten verslappen. De Here Jezus zei tegen de gemeente te Efeze toen zij hun eerste liefde waren kwijtgeraakt: '...Doe weder uw eerste werken' (Openb. 2:5). Petrus drukte het zo uit: 'verlangt als pasgeboren kinderen naar de redelijke, onvervalste melk' (1 Petr. 2:2). Wij moeten op minder gemotiveerde momenten niet wachten tot wij zin krijgen, maar wij moeten regelmatig melk drinken en de zin komt dan 'vanzelf' wel weer terug.

Dit niet-toegeven aan momenten van verslapping is niet eenvoudig. Het effect van de zondeval zit diep in ons genesteld en kan zelfs buiten ons omgaan. Perioden waarin trauma's van vroeger verwerkt worden, zijn hiervan een goed voorbeeld. Zulke verwerkingsperioden hebben direct effect op onze omgang met

geestelijke zaken. Heel anders is het als wij ons eenvoudig geen moeite getroosten om in Gods Woord te duiken. Vaak is de praktijk een verstengeling van al de zaken die wij tot nog toe genoemd hebben. Het is niet alleen machteloosheid of alleen laksheid, louter plichtsgevoel of alleen maar de eerste liefde verloren hebben.

Geen cursus en geen boek kan al deze persoonlijke barrières wegnemen. Hierin moet iedereen *zelf* Gods aangezicht zoeken en er achter komen welke vorm de persoonlijke barrière bij hem of haar heeft. In alle gevallen is het essentieel bij ons bijbelgebruik God voortdurend hulp en verlichting van de Heilige Geest te vragen. Alleen dan groeit er een hunkering en trouw in ons leven die door God gedragen wordt. Een voortdurend zoeken van God wordt zo een uitgestrekte hand om van God te ontvangen wat de Herschepper in ons uitwerkt. Hij is het die ons wezenlijk terugbrengt bij hoe het met de schepping bedoeld was. Als u bij het doornemen van 'Verantwoord bijbelgebruik' continu tegen een *persoonlijke* barrière aan blijft botsen, breng dit dan bij God in gebed.

Onze cultuur en ons bijbellezen

Het verslappen in de aandacht bij bijbellezen wordt echter niet alleen veroorzaakt door factoren in onszelf. Onze huidige cultuur doet ook een stevige duit in het zakje. Velen vandaag kijken liever televisie dan dat ze een boek lezen. Een weekblad inkijken is nog wel leuk, als het maar korte en goed geschreven artikeltjes betreft. Gebruik van sociale media beïnvloedt ons concentratievermogen. Onze cultuur is visueel ingesteld en televisie maakt ons passief. Bij lezen moet je je inleven in een 'andere' wereld, in het verhaal of in de informatie die een schrijver aanbiedt. Bij film en televisie is de rol van die eigen inzet beduidend minder. Daar spreken de beelden.

Naast passiviteit bewerkt televisie ook oppervlakkigheid. Onze consumptie-maatschappij legt groot accent op onmiddellijke bevrediging van onze behoeften. Snelle maaltijden en hapjes tussendoor houden onze buiken gevuld zonder dat het ons veel inspanning kost. Reclame via de media is daarbij zo effectief, dat ze economisch niet meer is weg te denken uit onze leefwereld. Ook in de films is het werken met snelle effecten onmisbaar geworden. In de films van de laatste twintig jaar beweegt het verhaal zich veel sneller dan in die van veertig jaar geleden. Veel afwisselende acties of voortdurend inspelen op specifieke emoties is essentieel om de kijkcijfers hoog te houden. Wij hoeven zelf steeds minder moeite te doen om geboeid te worden. Andere vormen van ontspanning kosten (te)veel energie.

Bij lezen moet een mens actief zijn en moeite doen om geraakt te worden. Je ziet dit aan iemand die 's avonds moe is. Het is gemakkelijker de televisie aan te zetten dan een boek te pakken. Of we nu willen of niet, deze ontwikkeling beïnvloedt ook ons als gelovigen in het lezen van de Bijbel. Vanuit deze cultuurontwikkeling is het heel begrijpelijk dat velen liever tv kijken dan aan een

bijbelkring deelnemen. Het is ook niet vreemd dat sommige moeilijke delen uit de Bijbel zelden gelezen worden. Dit vraagt extra inspanning en biedt weinig onmiddellijke 'zegen'. Bepaalde psalmen en bepaalde bijbelverhalen kunnen ons gemakkelijk raken. Maar het lezen van de wetten of de profeten, of zelfs van de brieven van Paulus, is voor sommigen al gauw teveel gevraagd.

Het lezen van de Bijbel als het Woord van God vraagt meer dan een paar tips verpakt in een vlotte methode. Wij worden als onderdeel van onze cultuur in het gebruik van ons leesvermogen meer beïnvloed in ons persoonlijk bijbelgebruik dan wij in de gaten hebben. Verantwoord bijbelgebruik is niet alleen een kwestie van 'doe dit' en 'vermijd dat' en 'gij zult lezen'. Er is weerstand te overwinnen. Wij moeten weer leren studeren. Wij moeten weer leren concentreren.

Misschien is geduld met onszelf wel de moeilijkste voorwaarde om te komen tot een goede leesgewoonte van de Schrift. Soms komt iemand terug van een conferentie waar een spreker de liefde voor Gods Woord in ons heeft aangewakkerd. Bijbelse personen of verhalen zijn tot leven gekomen en wij beginnen met goede moed. Al gauw worden wij ontmoedigd omdat wij niet dezelfde zegen weten te halen uit de Schrift als de spreker op de conferentie. Wij vergeten dan dat hij jaren van studie achter de rug heeft om bijbelverhalen zo dichtbij te kunnen brengen. Het druist tegen onze cultuur in om een lange adem te hebben en te leren lezen.

Waar een wil is, is een weg, maar eerlijkheid naar onszelf toe is wel een belangrijke voorwaarde. Hoe is uw leesstijl? Hebt u een verlangen om te groeien in bijbelgebruik? Verwacht van dit boek geen geheime sleutel, waarmee u een roestig slot kunt openen. We bieden een eenvoudige methode, waarvan u geen wonderen moet verwachten. Als u de lees oefeningen trouw doet, roeit u slag voor slag tegen de stroom van onze hedendaagse cultuur in. Geleidelijk aan groeien onze 'leesspiers', en zo kan een bevredigende conditie groeien.

Barrières in de Bijbel

De verstoring van dat verlangen naar zijn Woord heeft naast wortels in onszelf en onze cultuur, ook wortels in de Bijbel zelf. Het zijn met name deze wortels die de aanleiding vormen voor dit boek waarin u nu begonnen bent. Het heeft te maken met de afstand die wij ten opzichte van de beschreven gebeurtenissen hebben, zowel in tijd, in cultuur als in taal.

Er zijn in de afgelopen decennia diverse onderzoeken gedaan naar het bijbelgebruik in Nederland. In 1980 deed ik zelf mee aan een enquêteonderzoek onder de bezoekers van een plaatselijke braderie. Willekeurig werden mensen aangesproken en ruim 300 braderiebezoekers werkten mee aan dit onderzoek.

Er waren twee vragen, die ik niet gauw zal vergeten. De eerste luidde: 'Vindt u de Bijbel een gemakkelijk of een moeilijk boek om te lezen?' Velen kozen als ant-

woord ‘gemakkelijk’, enkelen zeiden: ‘moeilijk’. Maar toen kwam de volgende vraag: ‘Hoe vaak leest u in de Bijbel?’ Ik voel opnieuw mijn verbazing als ik dit schrijf. Allen die ik ondervroeg en die de Bijbel gemakkelijk leesbaar vonden, lazen persoonlijk zelden tot nooit in de Bijbel. En ieder van de kleine groep die erkende de Bijbel moeilijk te vinden, las er *dagelijks* in!

Bij pasbekeerden is het begrijpelijk dat zij de Bijbel lezen terwijl zij hem moeilijk vinden. Met grote honger heb je je op het lezen van dit boek geworpen. De eerste tegenslag – want zo ervaar je dat wel – kwam halverwege het boek Leviticus. Je snapte er niets meer van. Het blijkt nodig te zijn om te leren bijbellezen. Het gaat niet zomaar vanzelf. De verhalen van de Bijbel spelen zich af in een beduidend andere wereld dan de onze. Niet alleen de namen en plaatsen, maar ook de manieren waarop men reageerde op God en hoe God Zich openbaart, zijn niet altijd even duidelijk. Maar ook iemand die de Here al langer kent en gewend is om regelmatig in de Bijbel te lezen, herkent zichzelf in de enquête. Hoeveel gelovige vrouwen halen tips voor de omgang met man en kinderen niet eerder uit De Margriet dan uit Spreuken? Ontspanningslectuur is prima en gelukkig vaak ook leerzaam. Daar gaat het niet om! Maar waardoor is praktisch bijbelgebruik vaak zo inspannend?

De vergelijking is niet bedoeld om op ons schuldgevoel in te spelen, alsof alleen inspanning in geestelijk opzicht goede gevolgen brengt. Laten we eerlijk zijn. Het is eenvoudig een feit dat de Bijbel zelden ter ontspanning gelezen wordt. Het is onjuist om de oorzaak van verminderd bijbellezen alleen in geestelijke luiheid of cultuurarmoe te zoeken. Het feit dat bijbellezen inspanning vraagt, heeft niet alleen te maken met de lezer en zijn cultuur, maar ook met de aard en de vorm van dit boek! De enquête waar ik bij betrokken was, spreekt op dit punt duidelijke taal.

De Bijbel is naar zijn aard een diep geestelijk boek. Het is geen kookboek, geen routekaart en ook geen encyclopedie. Alhoewel de zichtbare werkelijkheid op elke bladzijde van de Bijbel aan bod komt, ligt de nadruk toch op de onzichtbare werkelijkheid waarmee dit aardse leven doorweven is. En de Bijbel onderscheidt in die onzichtbare werkelijkheid ‘goed’ en ‘verkeerd’, ‘zonde’ en ‘genade’. Als zodanig is de Bijbel geen ontspanningslectuur.

De taalvorm waarin de diep geestelijke boodschap van de Bijbel tot ons komt, vraagt ook inspanning van de lezer. Na de zondeval en zijn verdere ontwikkeling wordt er in Genesis 11 een belangrijke gebeurtenis beschreven: de torenbouw van Babel. Terwijl de mens, tegen Gods gebod in, zich verenigt in macht (en opnieuw in verdorvenheid), richt God een voor de mens haast onneembare barrière op: verdeeldheid in taal. Taalverschillen en cultuurverschillen gaan hand in hand. De politiek staat vaak machteloos tegenover etnische tegenstellingen. Etnisch onbegrip en beleidsmatige onmacht zijn maar twee kenmerkende voor-

beelden van de sociale gevolgen van de zondeval. Alle communicatie sneuvelt als de ene mens de ander in de meest eenvoudige zaken niet begrijpt.

Wij staan er misschien niet bij stil, maar deze taal- en cultuurblokkades beïnvloeden niet alleen de omgang tussen mensen, maar ook de omgang met de Bijbel. Zo vinden wij in de Bijbel uitspraken en gebeurtenissen die beschreven worden in een andere taal dan de onze. Onze bijbels zijn vertalingen vanuit het Hebreeuws, Aramees en Grieks. Met een vertaling gaat iets van de 'kleur' van het oorspronkelijke verloren. Er zijn bijbellezers, die daarom de moeite nemen zich één of meer van de oorspronkelijke talen eigen te maken. Zelfs na jaren studie komen weinigen zo ver, dat zij van de bijbelse talen kunnen genieten alsof het hun moedertaal is. Er blijft altijd wat afstand.

Gelukkig is het niet zo dat het Hebreeuws (O.T.) of het Grieks (N.T.) niet goed vertaald kunnen worden. Bijbelvertalers hebben de bijbelse talen goed leren kennen. Hun werk geeft ons zeer betrouwbare vertalingen. Er komt geen nieuwe bijbelvertaling uit omdat de vorige slecht vertaald was. Een nieuwe vertaling is nodig vanwege de sterke veranderingen in de Nederlandse taal. Verder lenen de bijbelse talen zich goed voor vertaling. Van Hebreeuwse poëzie gaat bijvoorbeeld door het ontbreken van eindrijm in een vertaling minder verloren dan van Nederlandse poëzie. En het hellenistische Grieks van de tijd van het Nieuwe Testament was een gewone, internationale taal, net als het Engels van vandaag. Onze bijbelvertalingen liggen heel dicht bij de originele teksten in betekenis en gevoelswaarde! Ook al mis je daarin soms wat van de oorspronkelijke 'kleur', toch kunnen wij goed van de bijbelse verhalen in onze vertalingen genieten!

Misschien belangrijker dan de taal is de culturele - en historische afstand tussen de wereld van toen en die van nu. Als God zegt tot Abram: 'Ga uit uw land', dan wil dat iets zeggen voor Abram, wat wij niet onmiddellijk herkennen. Zonder vliegtuigen, zonder verzekeringen, zonder internationale rechten en zonder paspoort en ambassades, vraagt dit een groot geloof. Dit geloof is niet onmiddellijk gelijk te stellen met dat van de zendeling van vandaag. Het verlaten van Lutjebroek is niet hetzelfde als het verlaten van Ur. We kunnen niet zomaar zeggen, dat wij begrijpen wat Abram begreep, toen God die vier woorden tot hem sprak. En zo is het niet mogelijk om klakkeloos het woord van God tot Abram als woord van God tot ons te nemen.

De cultuurafstand is ook duidelijk herkenbaar in de diverse wetten en profeten van het Oude Testament. Er zijn verschillende gedeelten waar wij op het eerste gezicht geen snars van begrijpen. Wij snappen het verbod van Deuteronomium 14 vers 21 niet: 'Gij zult een bokje niet koken in de melk van zijn moeder.' De Israëlieten van toen wisten echter onmiddellijk naar welk afgodenritueel verwezen werd. Als wij veel van zulke geboden lezen, dan is het geen wonder dat 'de Bijbel' ons minder aanspreekt. Dit geldt evenzo voor verschillende profetische donderpreken tegen ons onbekende praktijken. Er is een verschil in taal, cultuur

en tijd waardoor er afstand is tussen ons en het toenmalige gesproken en geschreven woord.

Dit geldt ook voor het Nieuwe Testament. Toch staat dit deel van de Bijbel dicht bij ons. Velen lezen het Nieuwe Testament daarom liever dan het Oude Testament. Eerlijk gezegd, noemen vrij veel mensen zich al jaren christen, maar hebben het Oude Testament tot nog toe nooit helemaal doorgelezen. Bij het lezen van dit (grootste) deel van de Bijbel, voelen wij dat de bijbelboeken niet voor vandaag en ook niet voor onze situatie geschreven zijn. Het schrijven van de diverse onderdelen van de Bijbel is op zijn laatst zo'n 1.500 vóór Christus begonnen en heeft ruim anderhalf millennium in beslag genomen. Veel schrijvers zijn instrumenteel geweest in dit schrijfproces. De talen, plaatsen, culturen en gebeurtenissen van vele eeuwen geleden bepalen de betekenis van wat wij lezen. Toch geloven wij dat de Bijbel Gods Woord is voor ons, vandaag.

Verstaat gij wat gij leest?

Barrières zijn er om te overwinnen. Wij moeten niet menen dat dit gemakkelijk gaat. U zult zich moeten inspannen. Met gebed en met trouwe inzet kunnen de persoonlijke barrières overwonnen worden. Door trouw te oefenen doorbreken wij de leespassiviteit die onze visuele cultuur ons meegeeft. Daarnaast helpt de benadering van dit boek u rekening te houden met de barrières die wij in de Bijbel zelf tegenkomen. De methode die u in dit boek wordt aangereikt, helpt de hindernissen in de cultuur-, taal- en tijdsafstand te overbruggen. De benadering van Verantwoord bijbelgebruik wil u helpen om de diep geestelijke boodschap van de Bijbel door te vertalen naar vandaag.

Een voorbeeld kan de eetlust opwekken. Laten wij eens naar een bijbelgedeelte kijken, waarin wij iemands bijbelgebruik tegenkomen.

◀ Lees het bekende verhaal van de kamerling van Morenland in Handelingen 8 vers 26 tot 40.
Gaat u daarna pas verder met dit hoofdstuk.

Leg dit boek gerust even weg!

In deze gebeurtenis heeft de desbetreffende persoon een 'blinddoek' voor. Hij begrijpt niet wat hij leest, onder andere uit onbekendheid met de gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden. U zult vast méér dan een kwartier aan het lezen van dit gedeelte gegeven hebben. Het is zo boeiend, als je het echt 'observeert'. Ook al kende u het gedeelte waarschijnlijk al vrij goed, toch heeft u misschien een aantal nieuwe dingen ontdekt.

- ◀ Is het u bijvoorbeeld opgevallen dat Filippus niet geïntroduceerd wordt? (In het gedeelte dat hieraan voorafgaat wordt meer over hem verteld. Het blijkt dat hij een actief evangelist was. De vruchten in Samaria logen er niet om. Als u enigszins bekend bent met de verhalen uit het boek Handelingen, dan weet u vast ook dat hij één van de zeven was die bij de eerste conflicten in de eerste gemeente werd aangesteld, samen met Stefanus (Hand. 6:1-15). De apostel Filippus was namelijk in Jeruzalem gebleven (Hand. 1:13, 8:1-5). U zult altijd merken dat u de bijbelgedeelten pas goed in beeld krijgt als u het verband nagaat met wat ervoor en wat erna beschreven wordt (de context).)

- ◀ Is het u bijvoorbeeld opgevallen dat het zonder geografische kennis moeilijk is om je in te leven in hetgeen beschreven wordt? (Waar ligt Ethiopië precies, en Samaria? Waar lag de eenzame weg van Jeruzalem naar Gaza? In ieder geval stemt de opdracht van God je wel tot nadenken: weg vanuit massale bijeenkomsten om naar een eenzame weg te gaan? Filippus zal zich onderweg ook wel het een en ander afgevraagd hebben. Waar lagen Asdod en Caesaréa: was dit op de route? Hoe zou de reis erheen door Filippus beleefd zijn: weggenomen 'door de Geest des Heren'.)

- ◀ Is het u bijvoorbeeld opgevallen dat deze man niet zomaar iemand was. (De beschrijvingen in vers 27 liegen er niet om: een topambtenaar aan het hof van de koningin van Ethiopië; hij was bovendien de opperschatbewaarder, mogelijk minister van financiën en directeur van de bank van Ethiopië.)

- ◀ Is het u bijvoorbeeld opgevallen dat er nogal wat voorname personen als figuranten functioneren naast de twee hoofdrolspelers van dit verhaal? (Allereerst de bovennatuurlijke 'figuranten': de engel des Heren, de Geest, en natuurlijk in het onderwerp van gesprek: Jezus Christus. Je kunt wel spreken van een leidende aanwezigheid van God. Je kunt je afvragen of er een heel gevolg bij de kamerling was (hij zat in ieder geval in een wagen die hij niet zelf bestuurde), maar zeker weten doe je het niet. Het is trouwens een leuke manier om een verhaal voor jezelf te visualiseren: verfilm het eens, denkbeeldig! Het gaat er hierbij niet om, je fantasie de vrije loop te laten; het gaat erom, de gebeurtenissen in de tekst mee te beleven.)

- ◀ Is het u bijvoorbeeld opgevallen dat de kamerling voorbereid was voor een persoonlijke ontmoeting met het evangelie? (Hoe komt een Ethiopiër er toe om naar Jeruzalem te reizen? Hoe komt hij zo geïnteresseerd om (een boekrol van) de profeet Jesaja te lezen? Die heilige geschriften zijn trouwens niet te koop in de souvenirwinkels!)

Er zijn nog veel andere zaken die je verder kunt nagaan. In preken die u gehoord heeft, zijn er vast wel interessante achtergrondgegevens naar voren gebracht die extra licht werpen op de gebeurtenissen. Vragen over het hardop lezen, het 'uitgerekende' moment dat dit bijbelgedeelte (welk? – Jesaja 53!) gelezen werd toen

Filippus en de wagen elkaar passeerden, het samen afdalen in het water. Er is nog zoveel te ontdekken.

Als u de tijd genomen hebt om met dit gedeelte bezig te zijn voordat u deze opmerkingen las, dan had u waarschijnlijk een aantal van deze zaken zelf opgemerkt. Inzet bepaalt veel. Dat maakt het doen van alle kaderoefeningen die in de volgende hoofdstukken worden voorgesteld tot een interessante en bevredigende manier om met Verantwoord bijbelgebruik bezig te zijn. Een kwartier stelt echter maar weinig voor, wanneer je je in een bijbelgedeelte wilt inleven. Maar juist dit inleven maakt dat je beter leest, meer ontdekt. Als wij zo met de gehele Bijbel zouden omgaan...!

Om een eerste indruk te krijgen van uw eigen bijbelgebruik, zijn er twee eenvoudige kaderoefeningen als slot van dit hoofdstuk. Deze oefeningen zijn bedoeld als oefening in zelfkennis. De hamvraag tijdens het maken hiervan is niet of u bemerkt, hoe vaak u onder het Woord, maar hoeveel u in het Woord bent.

- ◀ In hoeverre spelen persoonlijke barrières bij u een rol in uw bijbellezen?
- ◀ Probeer samen met uw man/vrouw/vriend(in) eens na te gaan, welke invloed de televisie op uw bijbelleesgedrag heeft.
- ◀ Maak een lijstje van oorzaken in de Bijbel zelf waardoor u bijbellezen spannend vindt.

Hoe vaak leest u in de Bijbel? (kies één mogelijkheid:)

☐ nooit	☐ eenmaal per week
☐ zelden	☐ 2 à 3 maal per week
☐ eens per maand	☐ dagelijks

Wanneer u bijbelleest, hoelang bent u dan ongeveer bezig?

☐ hooguit 5 minuten	☐ een half uur
☐ wel 10 minuten	☐ drie kwartier
☐ méér dan een kwartier	☐ méér dan een uur